

מראי מקומות - יומא

מו:

שייך לדמותן לפיקוח נפש ולדברים שאין מצוותן בכך, אבל דחיית טומאה ופיקוח נפש, שבשניהם הוא דין דחיה, יש לומר שאפשר לדמותן זה לזה, ואם טומאה הותרה הוא הדין פיקוח נפש, ואם טומאה דחוויה היא, הוא הדין פיקוח נפש.

ד. המכבה אש מחתה ומנורה

פירש רש"י, לאחר שחתה גחלים למחתה או למנורה. ובמקדש דוד (כ"א, ג.) דייק מדברי רש"י, שגם לצורך המנורה היה חותה גחלים ממש, ולא היו מביאים שלהבת בעלמא. ובטעם הדבר ביאר בג' דרכים: א. שכשם שאין מועלין בשלהבת של הקדש, משום שאין בה ממש, כך גם למנורה כיון שצריך אש של מזבח, צריך אש שיש בה ממש, וזה דווקא בגחלת. ב. שאם ידליק מן המזבח בקינסא יש בזה משום ביזוי מצוה. ג. שאין מכניסין שלהבת לפנים מפני העשן.

ה. המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב

כתב המנחת חינוך (קל"ג) שדוקא אם הוריד הגחלת וכיבה חייב, אבל בהורדה לכדה פטור, אף שממהר הכיבוי והעיה, מהמבואר בסוגיא בביצה (כב.) שהמסתפק מן השמן חייב, ומבואר בדעת הרא"ש שם שהוא ממהר הכיבוי וחייב, וקשה שכאן מבואר לכאורה שפטור.

ו. המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב

בחזון איש (זבחים ט', י"א) הביא דברי התוספות כאן, שהחיוב הוא משום שלא ניתק ממצותו, שהרי עומד לחזרה, וכתב החזון איש, שמשמע שאם הורידן חייב להחזירן. ועיין שם שדן האם הוא משום לחמו של מזבח, או משום מצות העצים, וכבר זכו עצים אלו במצותן, ואין כבוד הקדשים לפזרן לאיבוד. וכתב שכל זה במערכה גדולה, אבל במערכה שניה של קטורת, וירדה גחלת לאחר שכבר חתה מהמערכה, אין מצוה להחזירה, שהרי כל המצוה היא שיהיו גחלים לקטרת.

א. שבת דתחלתו לאו בר מדחא שבת הוא סופו נמי לא דחי פירש רש"י, שתמיד של ערב שבת אינו בר דחיה, שהרי בין הערבים נשחט, ודם נפסל בשקיעת החמה. והעיר הרש"ש, מדוע הוצרך לומר שדם נפסל בשקיעת החמה, אפילו אם לא היה נפסל, הרי אין בזריקת הדם חילול שבת, והניח בקושיא.

ב. שבת דהותרה היא בציבור סופו נמי דחי

ביאר הבית הלוי (א', ל"ח, ה'), שהגמרא שינתה את לשונה, שלגבי תחילתו אמרו 'הותרה', ולגבי סופו 'דחי', משום שהשחיטה שמצותה בכך להעשות בשבת, הרי זה הותרה. אבל לגבי הקטרת אימוריו, שבאמת יכול לעשותן גם במוצאי שבת, והותר לעשותן בשבת משום חביבה מצוה בשעתה, לא אמרו הותרה אלא 'דחי'.

ג. שבת דהותרה וכו' טומאה דחוויה היא

במהר"ץ חיות הביא את דברי הכסף משנה (ריש פ"ב דהל' שבת) בשם הרשב"א שדין דחיית שבת בפקוח נפש תלוי בדין דחיית טומאה בקרבנות, שלמאן דאמר טומאה דחוויה, גם שבת דחוויה אצל פיקוח נפש, ולמאן דאמר טומאה הותרה, גם שבת הותרה אצל פיקוח נפש. והקשה המהר"ץ חיות, שבסוגייתנו מבואר שאפילו בקרבנות עצמן אין לדמות זו לזו, ואף שלגבי שבת הותרה, יש לומר שלענין טומאה היא דחוויה, וכל שכן שאין לדמות פיקוח נפש בשבת לטומאה בקרבנות, וכן הקשת בשו"ת חתם סופר (או"ח פ"ה וקמ"ה).

ובספר משמר הלוי כתב ליישב על פי דברי האבני נזר (או"ח שי"ב, ה' בהגהה) שפירש את סוגייתנו דוקא בקרבנות תמידין ומוספין של שבת שחשוב הותרה כיון שמוכרחין לבא בשבת, אבל שאר קרבנות צבור שארעו בשבת, כקרבנות הרגל וראש חודש, שאין מצוותן בכך דוקא בשבת, ממילא אין בהם אלא דין דחוויה בלבד. ולפי זה יש ליישב דברי הרשב"א שבכסף משנה, שודאי דברים שמצוותן בכך הם סברא אחרת, ואין